

ΣΥΝΔΙΚΑΤΟ ΚΑΙ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ

του καθηγητή Κώστα Σημίτη

Τό συνδικαλιστικό κίνημα βρίσκεται στο επίκεντρο τῆς πολιτικῆς διαμάχης. Ἡ διαμάχη δέν ἀφορᾷ μόνο θέματα ἀργά-
νωσης ἀλλά καί ἰδεολογίας. Ἡ συντηρητικὴ παράταξη ὑποστη-
ρίζει ὅτι τὰ συνδικάτα κινδυνεύουν νά ἐκτραποῦν ἀπό τόν
κύριο σκοπό τους, τήν προβολή τῶν οἰκονομικῶν καί μόνον εἰ-
τημάτων τῶν ἐργαζομένων. Προβάλλουν αἰτήματα πολιτικά καί
μέε τίς παράλογες ἀπαιτήσεις του θέτουν σέ κίνδυνο τήν λει-
τουργία τῆς οἰκονομίας. Ὁ νόμος 550 πού στόχο ἔχει τόν
περιορισμό καί ἔλεγχο τῶν ἀπεργιακῶν κινητοποιήσεων εἶναι
ἀπόρροια τῆς ἀντίληψης αὐτῆς. Στήν ἀριστερά ἀντίθετα ἐντεί-
νεται ἡ κριτικὴ, ὅτι ἡ συνδικαλιστικὴ δραστηριότητα εἶναι
"οἰκονομίστηκη", ἐπιδιώκει μόνο τήν αὔξηση τῶν μισθῶν καί
ὄχι γενικώτερες ἀλλαγές τῆς κοινωνικῆς ὀργάνωσης. Ἡ σχέση
συνδικάτων, κράτους καί πολιτικῆς δέν εἶναι ξεκαθαρισμένη.

Σημεῖο ἐκκίνησης τοῦ συνδικαλιστικοῦ φαινομένου εἶ-
ναι ὁ ἐργάτης πού ἀντιμέτωπος μέ τόν κάτοχο τῶν μέσων πα-
ραγωγῆς δέν ἔχει παρά τήν ἐργασία του νά προσφέρει γιά ν'
ἀποκτήσει ὅ,τι χρειάζεται γιά νά ζήσει. Ὁ ἐργάτης αὐτός
εἶναι ἐλεύθερος ἀπό τίς δεσμεύσεις τῆς συντεχνιακῆς ὀργά-
νωσης τοῦ φεουδαρχικοῦ κράτους ἀλλά χωρίς τή δύναμη πού
παρεῖχε ἡ ὀργάνωση αὐτή. Ἡ διαδικασία πρόσληψης καί ἀπα-
σχόλησής του στήν παραγωγή μπορεῖ νά ἐρμηνευθεῖ μέ δύο δι-
αφορετικούς τρόπους.

Σύμφωνα μέ τή μιᾶ ἕποψη ἐργαζόμενοι καί κεφαλαιοῦχοι

βρίσκονται αντιμέτωποι στην αγορά εργασίας και διαπραγματεύονται την τιμή της προσφερομένης εργασίας. Σε κάθε στιγμή και σε κάθε τόπο υπάρχουν άμοιβές οικονομικά έφικτες και οικονομικά ανέφικτες, τό όριο τοῦ οικονομικά έφικτοῦ καθορίζεται από την ανάπτυξη της οικονομίας, τις ανάγκες για συσσώρευση κεφαλαίου και τό συσχετισμό τῶν πολιτικῶν και κοινωνικῶν δυνάμεων. Μεταξύ τῶν οικονομικά έφικτῶν άμοιβῶν θά επικρατήσει εκείνη στή πράξη, πού θά έπιβληθεῖ από τή διαπραγματευτική δύναμη τῶν συμμετεχόντων. Το συνδικατο σκοπό έχει ν'αυξήσει τή διαπραγματευτική δύναμη τῶν εργαζομένων. Ἡ έκμετάλλευση τοῦ εργαζόμενου πραγματοποιεῖται λοιπόν στή σφαίρα τῆς ανταλλαγῆς μέ τό νά παρέχεται στόν εργαζόμενο άμοιβή χαμηλότερη τῆς αξίας της. Ἡ αγορά τῆς εργασίας δέν εξασφαλίζει μιá δίκαιη ανταλλαγή. Ἡ πολιτεία καθιερώνει οικονομικά και πολιτικά μέσα για νά εξασφαλίζει δικαιότερες συμβάσεις. Ἡ συνδικαλιστική δραστηριότητα εἶναι ἓνα από τά μέσα αὐτά. Βοηθεῖ νά εξασφαλισθεῖ μιá δικαιότερη ανταλλαγή. Δέν μπορεῖ ὅμως νά κατοχυρώσει τήν απόλυτα "δίκαιη" ανταλλαγή, εάν "δίκαιη" σημαίνει αξιακά ἰσοδύναμη. Γιατί ἂν υπάρξει πραγματικά ανταλλαγή, δηλαδή οἱ εργαζόμενοι παίρνουν ἀποδοχές ἀντίστοιχες πρός ἐκεῖνο πού παράγουν και ἡ αξία τοῦ συνόλου τῶν μισθῶν ἰσοῦται μέ τήν αξία τοῦ συνόλου τῆς παραγωγῆς, δέν θά εἶναι πιά δυνατή ἡ ἀπαραίτητη για τήν ανάπτυξη τῆς οικονομίας συσσώρευση κεφαλαίου.

Σύμφωνα μέ μιá ἄλλη θεώρηση ἡ εκμετάλλευση τοῦ εργαζόμενου δέν πραγματοποιεῖται στην αγορά τῆς εργασίας ἀλλά στή σφαίρα τῆς παραγωγῆς. Ὁ εργαζόμενος παράγει ὑπεραξία,

τήν ὁποία οἰκειοποιεῖται ὁ κάτοχος τῶν μέσων παραγωγῆς. Συνέπεια τῆς θεώρησης αὐτῆς εἶναι ὅτι δέν ἀρκεῖ ἡ ἀποκατάσταση τῆς διαπραγματευτικῆς δύναμης τῶν ἐργαζομένων γιά νά ἐξαφανισθεῖ τό φαινόμενο τῆς ἐκμετάλλευσης. Χρειάζεται κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας στά μέσα παραγωγῆς πού ἐπιτρέπει τήν ἐκμετάλλευση.

Ἡ δευτέρη τούτη ἐρμηνεία, στή μορφή πού τήν ἐκθέσαμε, δέν δίνει πειστική ἀπάντηση σέ μερικά κείρια ἐρωτήματα. Ἡ κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας στά μέσα παραγωγῆς δέν μπορεῖ νά ἀποκαταστήσει τήν ἰσοδυναμία τῆς ἀνταλλαγῆς μεταξύ μισθοῦ καί παραγομένης ἀπό τόν ἐργαζόμενο ἀξίας γιά τόν ἐξῆς λόγο. Ἡ κοινωνία πρέπει νά βασίζεται σ' ἓνα οἰκονομικό σύστημα διευρυνομένης ἀναπαραγωγῆς ὥστε νά ἱκανοποι-οῦνται οἱ συνεχεῖς ἀύξανόμενες ἀνάγκες του. Πρέπει ἐπόμενα νά διατίθεται ἓνα τμήμα τῆς τρέχουσας παραγωγῆς γιά συσσώρευση κεφαλαίου. "Δίκαιη ἀνταλλαγή" μέ τήν ἔννοια πού δόθηκε προηγούμενα δέν εἶναι ἄρα δυνατή. Ὁ ἐργαζόμενος θά εἰσπράττει πάντα λιγότερο ἀπ' ὅ,τι παράγει ὥστε νά μπορεῖ τό κοινωνικό σύνολο νά ἱκανοποιεῖ τίς συλλογικές ἀνάγκες του.

Ἐφ' ὅσον λοιπόν ἡ κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας δέν συνεπάγεται τήν κατάργηση τῆς συσσώρευσης εἶναι δυνατή ἡ συνέχιση τῆς ἐκμετάλλευσης τοῦ ἐργαζόμενου καί ὑπό διαφορετικό καθεστῶς ἰδιοκτησίας, γιά παράδειγμα μέ κρατική ἰδιοκτησία στά μέσα παραγωγῆς. (Ἡ κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας στά μέσα παραγωγῆς εἶναι ἀναγκαία ἀλλ' ὄχι ἱκανή συνθήκη γιά τόν μετασχηματισμό τῆς κοινωνίας.) Γιά νά ἐπιτευθεῖ ἡ ποιοτική ἀλλαγῆ στήν κοινωνική ὀργάνωση πρέ-

πει να λυθει και το προβλημα ποιός αποφασίζει και με ποια κριτήρια πάνω στον τρόπο, στη μορφή και τους σκοπούς της συσώρευσης. Έξαρτημένο από το γενικό αυτό πρόβλημα είναι και το ειδικό θέμα της οργάνωση του τρόπου δουλειάς στο χώρο παραγωγής και της επίρροής που έχουν οι εργαζόμενοι πάνω στην οργάνωση αυτή. Άλλαγή στο καθεστώς ιδιοκτησίας που αναγκαστικά τον ιδιώτη - εργοδότη με το κράτος - εργοδότη δεν φτάνει για να παράσχει στους εργαζόμενους τη δυνατότητα να επηρεάσουν τη λήψη των αποφάσεων για τη διανομή του προϊόντος της δουλειάς τους και την οργάνωση της εργασίας. Χρειάζεται και αλλαγή στους θεσμούς στα πλαίσια των οποίων καθορίζεται ή πραγματοποιείται η συσώρευσης, ή διανομή του προϊόντος της, ή κοινωνική της χρήση.

Εάν αποδεχτούμε την πρώτη από τις παραπάνω ερμηνείες το συνδικάτο πρέπει να αγωνίζεται στα πλαίσια της διαπραγμάτευσης με τους κεφαλαιούχους για τη βελτίωση των όρων απασχόλησης των εργαζομένων. Εάν αποδεχτούμε τη δεύτερη ερμηνεία το συνδικάτο θα πρέπει να επιδιώκει μια νέα μορφή κοινωνικής οργάνωσης. Ένα συνδικάτο μπορεί να αποδέχεται μόνο τη πρώτη, όποτε αποδέχεται το σύστημα ή και τη δεύτερη όποτε επιδιώκει καλύτερες συνθήκες εργασίας αλλά ταυτόχρονα επαγγέλεται και κάνει καθημερινή πρακτική το μετασχηματισμό της κοινωνίας.

Η συνδικαλιστική πρακτική ακολουθεί την πρώτη ερμηνεία. Η πολιτική των σοσιαλιστικών συνδικάτων αποτελεί μέν για πολλά συνδικάτα τελικό στόχο ποτέ άμεση επιδίωξη. Τα επαναστατικά συνδικάτα, όπως η γαλλική συνομοσπονδία εργατών, μένουν το σύστημα ~~εργασίας~~ στα πλαίσια του ^{μακροπρόθεσμο} προγράμματος.

πός τους. Για τήν καθημερινή τους πρακτική ο μακροπρόθεσμος στόχος παραμένει λίγο ως πολύ χωρίς σημασία. Η καθημερινή στάση τους έχει σκοπό να υπερασπιστεῖ καί να κατοχυρώσει τά ἄμεσα συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων.

Τό συνδικάτο πρέπει, ἂν θέλει να περιορίσει τήν ἐκμετάλλευση, να ἐντάξει τή διαμάχη του μέ τό κεφάλαιο στό ὑφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο. Εἶναι ὑποχρεωμένο να ἀποδεχθεῖ τό σύστημα καί τίς δυνατότητες ὀργάνωσης καί ἀγώνα πού τοῦ παρέχονται. Ἡ ἀποδοχή τοῦ συστήματος μέσα ἀπό τή συνεχή ἀντιπαράθεση μέ τούς κεφαλαιούχους για τό ὕψος τῶν ἀμοιβῶν, τόν χρένο ἐργασίας, τήν ἀσφάλεια καί τίς ἄλλες συνθήκες δουλειᾶς, τό νομιμοποιεῖ ὡς ἐκπρόσωπο τῶν ἐργαζομένων καί ὡς συνομιλητή τῶν ἐργοδοτῶν. "Ἐνας γερμανικός συνδικαλιστής ἡγέτης τῆς ἐπαναστατικῆς ἀριστερᾶς ἐξέφρασε στίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα τό γεγονός αὐτό μέ τή διαπίστωση: "Τά συνδικάτα δέν μπορεῖ να εἶναι ὄργανα ἑνός ἄμεσου ἐπαναστατικοῦ ταξικοῦ ἀγώνα. Ἀνήκουν στούς ἀναγκαίους θεσμούς μιᾶς συνηθισμένης καπιταλιστικῆς κοινωνίας. Ἐκπληρώνουν τήν ἀποστολή τους στά πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ". Τά συνδικάτα δροῦν ὡς ἡ καθημερινή ἀμυντική δύναμη τῶν ἐργαζομένων. Γι' αὐτό καί ὁ "ρεβιζιονισμός", ἡ ἐνασχόληση μέ τά οἰκονομικά αἰτήματα καί ὄχι μέ τήν ἐπαναστατική τακτική, εἶναι ἡ καθημερινή πραγματικότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης, "εἶναι ὁ τρόπος ζωῆς τους στόν καπιταλισμό".

Ἡ διαπίστωση αὐτή μπορεῖ εὐκόλα να ὀδηγήσει στό συμπέρασμα, ὅτι τό συνδικάτο ἐπιτελεῖ μέσα στό σύστημα μόνο μεσολαβητικό ρόλο. Ἀπό τή μιᾶ μεριά ἐκπροσωπεῖ τούς ἐργαζόμενους ἀπέναντι στούς ἐργοδότες καί τό κράτος, ἀπό τήν

ἄλλη ὅμως δικαιολογεῖ μέ τήν δραστηριότητά του τήν ὑπαρξή
καί τή διατήρηση τοῦ συστήματος ἔναντι τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι [τό συνδικάτο μεσολαβεῖ. μέ τό νά
μεσολαβεῖ τροποποιεῖ ὅμως καί ἐπηρεάζει τήν πορεία τῆς κοι-
νωνικῆς ἐξέλιξης, ἡ δράση του δέν εἶναι συντηρητική, ἀλλ'
ἀντίθετα συντείνει στή διαμόρφωση ὅλο καί νέων προϋποθέσεων
γιά τόν περιορισμό τῆς ἐκμετάλλευσης καί γιά νά ἐλέγξουν
οἱ ἐργαζόμενοι τούς ὅρους καί τίς συνθήκες δουλειᾶς τους.]
Οἱ συλλογικῆς συμβάσεις, ἡ ἐξουσία τῶν ἐξ ὠρῶν δουλειᾶς,
οἱ ἄδειες μέ ἀποδοχές, ἡ ἀποζημίωση σέ περίπτωση ἀπόλυσης
εἶναι κατακτήσεις πού κερδήθηκαν μέ ἀγῶνα, ἐνίσχυσαν τήν
οἰκονομική καί πολιτική θέση τῶν ἐργαζομένων καί δημιούρ-
γησαν τίς συνθήκες γιά πάρα πέρα βελτιώσεις τῶν ὅρων δου-
λειᾶς. Ἀποτελοῦν ὑποχωρήσεις τῆς ἐργοδοσίας (καί τοῦ ἀστι-
κοῦ κράτους.) Δέν εἶναι τακτικοί ἐλιγμοί γιά τή συντήρηση
τοῦ συστήματος. Οὐσιαστικές κατακτήσεις δέν εἶναι, ὅπως πι-
στεύουν μερικοί, μόνο ἐκεῖνες, τίς ὁποῖες δέν ξεπερνᾷ τό
σύστημα καί καταρρέει. // Ἐάθε νέα κοινωνική ὀργάνωση, χρειά-
ζεται θεσμούς καί λύσεις πού προετοιμάσθηκαν στήν κοινωνία
πού ἀντικαθίσταται. Ἐνα σύστημα, πού καταρρέει χωρίς νά ἔ-
χουν δημιουργηθεῖ προηγουμένα οἱ προϋποθέσεις ποιοτικῆς
ἀλλαγῆς, ἀντικαθίσταται ἀπό ἄλλο, διαφορετικό ἴσως, ἀλλ' ὄχι
ὅπωςδήποτε ποιοτικά ἀνώτερο.

Ἡ "οἰκονομίστικη" πολιτική τῶν συνδικάτων δέν παρου-
σιάζει πρόβλημα ὅσο ὁ καπιταλισμός ἐξασφαλίζει πλήρη ἀπα-
σχόληση καί παρέχει τή δυνατότητα σταθερῆς αὔξεσης τοῦ εἰ-
σοδήματος. Τά συνδικάτα (μποροῦν μάλιστα καί πιά πέρα ἀπό
τήν ἀποδοχή τοῦ συστήματος) ~~νά προχωρήσουν ἐπὶ συνθήκες τοῦ~~

ἡ αἰδέριση τοῦ
συστήματος μωροί
οὐδηγήσει σέ νέα
διέξοδα καί κρίσεις.

νά προχωρήσουν
ἐπὶ συνθήκες
συνεχῆς οὐνεχῆς
ἐπιπέδου τῶν ἀμαθῶν

~~αποκλειστική βελτίωση των άπορων~~ Μπορούν να στηρίξουν την κο-
 τική οικονομική πολιτική και να προσαρμόσουν τα αίτήματά
 τους στην εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης χωρίς να φο-
 βοούνται αντιδράσεις των μελών τους. Η κοινωνική έκεχειρία
 τερματίζεται όμως από τη στιγμή που η οικονομική κρίση ό-
 δηγεῖ σε μείωση των περιθωρίων κέρδους των επιχειρηματιών
 και την άρνησή τους να βελτιώσουν τό πραγματικό εισόδημα
 των εργαζομένων. Τα μέλη των συνδικάτων δέν είναι πιά δια-
 θεθειμένα να συνεργαστούν με τους εργοδότες. Εάν η συνδι-
 καλιστική ήγεςία επιμένει παρ'όλα αυτά σε πολιτική συνεργα-
 σίας, πολλαπλασιάζονται οι ανεπίσημες άπεργίες, οι άπεργίες
 που δέν έχουν την έγκρισή της. Η οικονομική στασιμότητα
 και η μείωση των εισοδημάτων υποχρεώνουν τα συνδικάτα σε
 μαχητική τακτική. Η συνδικαλιστική έξουσία εξελίσσεται τό-
 τε σε παράγοντα δυσλειτουργίας του συστήματος. Για πολλούς
 συνδικαλιστές η έντατικοποίηση του ταξικού άγώνα πρέπει να
 διευρύνει την κρίση του συστήματος, τα συνδικάτα πρέπει να
 μετατραπούν σε όργανα επαναστατικής άλλαγής. "Ας δοϋμε, έίν
 τοϋτο είναι δυνατό.

Η αντίληψη που θέλει τό συνδικάτο φορέα επαναστατικής
 άλλαγής παραβλέπει την ύψη του συνδικαλιστικού φαινομένου
 και υπεραπλουστεύει κοινωνικές εξελίξεις όπως την "επανά-
 σταση". Το συνδικάτο, όπως αναφέραμε ^{δέν} κρίσεται εκτός του
 συστήματος, σε συνεχή σύγκρουση μαζί του, ~~και με όποιον~~
~~εργαζομένο~~. Η συνεχής αντιπαράθεση με τις άρχουσες
 κοινωνικές δυνάμεις πραγματοποιείται στα περιθώρια που πα-
 ρέχει η κοινωνική όργάνωση. Τοϋτο άποτελεῖ και προϋπόθεσι-
 τής άναγνώρισης συνδικάτου, της διαπραγμάτευσης και του

Γ Η υφιστάμενη δίνει τα συνδυαστικά αποτελέσματα με δύο δυνατές
βασιμότητες. Η ~~α~~ διαμορφώνει μία "οικονομική" ~~α~~
τακτική ~~α~~ διαμορφώνοντας και προβαλλοντας ~~α~~
^{το αμέσως} οικονομικά αιτήματα των μελών τους ~~α~~
αδιαφορώντας για τις μακροοικονομικές επιπτώσεις.
Η διαμορφώνει μια συγκεκριμένη αίσθηση για την
μακροοικονομική πολιτική ~~α~~ και
τη στρατηγική της ανακωχής και εστάθισαν τα δεικνύ-
οντα αιτήματα θ'αυτοί το πρώτο. Την πρώτη περίπτωση,
διατρέχουν τον κίνδυνο να υποχρεωθούν προς το συντηρητικό.
Επ' εφόσον περίπτωση να χάσουν την αξιοπιστία τους
αλλάσει στα μέλη τους, τα οποία είναι απροσδόκιστα
για μία οικονομική πολιτική.

συμβιβασμοῦ μαζί του. Ὁ νόμιμος τρόπος δράσης του ἐπηρεάζει τὴν ὀργάνωσή του καὶ τὴν ἀντίληψή του γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀλλαγὴ. Ἡ ὀργάνωση ἀκολουθεῖ τὰ πρότυπα νόμιμων ὀργανώσεων (σωματείων, συλλόγων), ἔχει γνωστούς ἡγέτες καὶ φανερὲς διαδικασίες λήψης ἀποφάσεων. Μιὰ τέτοια ὀργάνωση εἶναι ἀκατάλληλη γιὰ τὴν διεξαγωγὴ παρανόμων ἐπαναστατικῶν ἀγῶνων. Ἡ ἀντίληψη τοῦ συνδικάτου γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀλλαγὴ καθορίζεται ἀναγκαστικὰ ἀπὸ τὴν καθημερινὴ προσπάθεια κατὰ τὴν ὁποῖα οἱ ἐπιθυμίες τῶν ἐργαζομένων μετατρέπονται σὲ διαπραγματευσιμὲς ἀπαιτήσεις καὶ ὅρους συλλογικῶν συμβάσεων. Ἐάν τὸ συνδικάτο ἀρνηθεῖ τὴν ἀποστολὴ τῆς καθημερινῆς διεκδίκησης στὰ πλαίσια τοῦ συστήματος, τότε ἡ ἀστική τάξη καὶ ἡ κρατικὴ ἐξουσία δὲν ἔχουν λόγον νὰ συνεχίσουν νὰ τοῦ παρέχουν ὁποιαδήποτε νομιμοποίηση. Σὲ μιὰ τέτοια περίπτωση οἱ μεσοκλαβητές καταργοῦνται, τὸ θεσμικὸ πλαίσιο χάνει κάθε σκοπιμότητα καὶ ἡ ταξικὴ ἀντιπαράθεση παίρνει τὴ μορφή βίαιας σύγκρουσης. Ἐὸ συνδικάτο, τὸ ὁποῖο θὰ ἐπιδιώξει ἐπεκτείνοντας τοὺς διεκδικητικoὺς ἀγῶνες νὰ διευρύνει τὴν κρίση τοῦ συστήματος καὶ νὰ προωθήσει τὴν κατάληψη τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς ἐργαζόμενους, θὰ βρεθεῖ μπροστὴ στὴν ἐπιλογὴ ἢ νὰ παρακαρῆσει τὴν πγασία τοῦ ἀγῶνα στὶς ὀργανώσεις ἐλευθέρων πού μποροῦν νὰ διεξαγάγουν τὸν ταξικὸ ἀγῶνα βίαια, κατὰ κανόνα πολιτικὲς ὁμάδες καὶ αὐθόρμητες ἐργοστασιακὲς καὶ ἀπεργιακὲς ἐπιτροπές, ἢ νὰ ὑποχωρήσει. Στὴ μιὰ περίπτωση τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προσπάθειάς του θὰ εἶναι νὰ ξεπεραστεῖ τὸ ἴδιο, στὴν ἄλλη θὰ εἶναι ἡ ἥττα του. Τὰ συνδικάτα, ὅπως δείχνει ἡ μέχρι σήμερα ἱστορία τοῦ συνδικαλισμοῦ, δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ πραγματοποιήσουν τὴ βίαιη ἀναμέτρηση, Γι' αὐτὸ

Άλλωστε αν και πολλές φορές δηλώθηκε ότι το εργατικό κίνημα βρίσκεται σε κρίσιμη καμπή, σε αποφασιστική φάση όπου τα οικονομικά αίτήματα δεν είναι δυνατόν πια να ικανοποιηθούν χωρίς αμφισβήτηση του συστήματος, ή αμφισβήτηση δεν πήρε ποτέ τη μορφή ρίζης.]

Όσοι θεωρούν ότι τα συνδικάτα πρέπει να αποτελέσουν όργανα για την πραγματοποίηση επαναστατικής αναμόρφωση της κοινωνίας παραβλέπουν τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιούνται οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί. Ηβίαιη αναμέτρηση με την άρχουσα τάξη, όπου έγινε, δεν υπήρξε ποτέ αποτέλεσμα μιας μόνο απόφασης των εργαζομένων. Η επανάσταση ούτε αποφασίζεται, ούτε έχει καθορισμένη ημερομηνία έναρξης ούτε συγκεκριμένο τρόπο διεξαγωγής. Καθαριστικό στοιχείο για την επαναστατική δραστηριοποίηση δεν είναι η θεωρητική διαπίστωση της ύπαρξης ταξικών αντιθέσεων, αλλά ταξικός αγώνας που διεξάγεται στα πλαίσια έντονων αντιθέσεων. Η όρμη για την επαναστατική αλλαγή γεννιέται σε μια κοινωνία όταν οι διαμάχες σε οικονομικό, πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο δημιουργούν δυναμική που πολλαπλασιάζει την έντασή τους σε σημείο ώστε οι ύφιστάμενες δομές να μην μπορούν πια να εξασκήνουν συμβιβασμούς και λύσεις.

Η μέχρι τώρα ανάλυση μπορεί να δημιουργήσει την εντύπωση ότι η "οικονομίστικη πολιτική" είναι μοίρα και υποχρέωση των συνδικάτων. Μια τέτοια εντύπωση θα ενίσχυε την συντηρητική άποψη, ότι τα συνδικάτα δεν μπορούν ή δεν πρέπει να ασχολούνται με την πολιτική. Ο διαχωρισμός ανάμεσα σε πολιτική και συνδικαλιστική δραστηριότητα αποτελεί το πιο συνηθισμένο έπιχείρημα της συντηρητικής παράταξης για

νά περιορίσει τίς συνδικαλιστικές δραστηριότητες. Πόσιμες είναι για τή δεξιά μόνο οί στενά οίκονομικές διεκδικήσεις. Παράνομο καί **έξω** συνδικαλιστικό είναι κάθε πολιτικό αίτημα, τό αίτημα πού δέν μπορεί νά ικανοποιηθεῖ από τόν ἴδιο τόν ἐργοδότη ἀλλά ἀπευθύνεται ἔστω καί ἔμμεσα στήν κρατική ἐξουσία.

Ὁ ταξικός ἀγώνας ἐκδηλώνεται σέ διάφορους τομεῖς, στούς χώρους δουλειῶν, στούς πολιτικούς θεσμούς, στήν πολιτιστική ζωή. Ἀπαιτεῖ γι' αὐτό διάφορες μορφές διοργάνωσης καί ἔκφρασης. Ἀπαιτεῖ τόσο τά συνδικάτα ὅσο καί τά πολιτικά κόμματα, τόσο τούς διεκδικητικούς ὅσο καί τούς μέ τή στενή ἔννοια πολιτικούς ἀγώνες. Ἀλλά ἡ ὑπερξή διαφόρων μορφῶν δραστηριοτήτων για τήν μεταβολή τῶν συνθηκῶν ζωῆς δέν σημαίνει, ὅτι ὁ ἐνιαῖος ταξικός ἀγώνας διασπᾶται σέ ἐπί μέρους κινητοποιήσεις πού ἡ κάθε μία ἔχει αὐστηρά καθορισμένο πλαίσιο. Κάθε κοινωνική δραστηριότητα μέσα ἀπό τό πλῆθος τῶν αἰτίων καί τῶν ἐπιπτώσεών της εἶναι τόσο πολύπλοκα συνδεδεμένη μέ ὅλες τίς ἄλλες ὥστε ἡ ἀπομόνωσή της καί ἡ κατάταξή της σέ μιᾶ καί μόνη κατηγορία π.χ. συνδικαλιστική ἢ πολιτική εἶναι ἀντίθετη μέ τήν κοινωνική πραγματικότητα. Βεβαίωτη διάκριση μεταξύ μὴ πολιτικῆς καί πολιτικῆς δραστηριότητας τῶν ἐργατικῶν ἐνώσεων δέν ὑπάρχει. Κάθε ἀγώνας εἶναι ταυτόχρονα διεκδικητικός καί πολιτικός. Καί ὁ στενά οίκονομικός για τήν αὐξηση τῶν μισθῶν μπορεί νά ἔχει ἔντονο πολιτικό χρῶμα, ὅταν π.χ. στοίφεται κατά τῶν ἐπιπτώσεων τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς εἰσοδημάτων. Καί ὁ

κατά τήν άποψη τής έργοδοσίας πολιτικός, όπως ή άπεργιά κα-
τά τής κυβερνητικής πολιτικής άπασχόλησης, είναι διεκδικητι-
κός, άφοϋ άποσκοπεϊ τή βελτίωση τής θέσης τών έργαζομένων.

"Ένα σοσιαλιστικό συνδικάτο άλλωστε δέν μπορεί παρά
νά εργάζεται και πολιτικά. Οί διεκδικητικοί άγώνες στρέφον-
ται κατά τών έπιπτώσεων τής καπιταλιστικής οργάνωσης τής
παραγωγής, προσπαθοϋν ν' αντιμετώπισουν τά άποτελέσματα της
και όχι τής αίτίας της. Το συνδικάτο πού δέχεται τήν ύπαρ-
ξη ταξικών διακρίσεων πρέπει νά επιδιώξει νά άρει τούς λό-
γους πού προκαλοϋν τά φαινόμενα πού μάχεται. Πρέπει ~~νά~~
~~νά~~ νά έπιτύχει τήν κοινωνική άπελευθέρωση τών εργαζομένων,
νά εργασθεϊ και για τή μεταβολή τών κοινωνικών δομών. Το
ότι ο τρόπος λειτουργίας του στό σύστημα τοϋ επιβάλλει πε-
ριορισμούς δέν αποκλείει τήν κινητοποίησή του μέσα στα δο-
σμένα όριά του για μιά νέα μορφή κοινωνικής οργάνωσης. Το
σοσιαλιστικό συνδικάτο πρέπει νά είναι σχολείο για τήν τα-
ξική συνειδητοποίηση, έκφραστής τών προβλημάτων στο χώρο
τής παραγωγής, εργαστήρι για τήν προετοιμασία μιās νέας
κοινωνίας. Πόνο "έτσι θά ενισχύσει άπέναντι στην καταπι-
πτική έξουσία τοϋ συγχρόνου κράτους και στον συγκεντρωτι-
σμό τών πολιτικών διαδικασιών τήν αϋτονομία τών κοινωνικών
οργανώσεων, τή συμμετοχή τών πολιτών, θά συντείνει σε μιά
δημοκρατικότερη διοργάνωση τής πολιτείας.

Η διάκριση τής δεξιάς μεταξύ διεκδικητικής και πολι-
τικής δραστηριότητας όπως και ο διαχωρισμός τής παραδοσια-
κής άριστερας μεταξύ κόμματος και συνδικάτου, πού αποτελεί
άπλό "ίμάντα μεταφοράς", άπορρέουν άπό τήν "ίδια οργανωτική
άντίληψη για τό κράτος. Στην άντίληψη αϋτή πρέπει νά υπάρχει

Ένα μόνο κέντρο πολιτικής εξουσίας και αυτό μονοπωλεί τις καθοδηγητικές για την κοινωνία αποφάσεις. Όλα τα άλλα κέντρα λήψης αποφάσεων οφείλουν να έχουν υποδεέστερες εξουσίες και να περιορίζουν τη δράση τους στον παραχωρημένο σ'αυτό τομέα. Τα συνδικάτα π.χ. μπορούν να εκπροσωπούν μόνο τα οικονομικά συμφέροντα των μελών τους. Η πολιτική καθοδήγηση ανήκει στα πολιτικά κόμματα.

Η άποψη αυτή είναι άπορροια της ιδεολογίας που κρατούσε κατά την διαμόρφωση του συγχρόνου κράτους. Η αστική τάξη διέκρινε ανάμεσα σε ελεγχόμενα από το κράτος και ελεύθερα από κάθε κρατική παρέμβαση δραστηριότητα, αποδεχόταν τον περιορισμό της στις επιχειρηματικές και άρα ελεύθερες από κρατική ανάμιξη δραστηριότητες και αναγνώριζε έτσι στην κρατική εξουσία το αποκλειστικό δικαίωμα να ασκεί πολιτική. Η μεταγενέστερη αυξανόμενη παρέμβαση του αστικού κράτους για την αντιμετώπιση των οικονομικών και πολιτικών κρίσεων επιβεβαίωσε ότι μόνο η συγκέντρωση των αποφασιστικών εξουσιών στα χέρια του κρατικού μηχανισμού έγγυάται τη διατήρηση του συστήματος. Η διάκριση μεταξύ πολιτικού και κοινωνικού, πολιτικού και δικαιοδικτικού συνέτεινε στη διαμόρφωση ενός όλο και πιο αυταρχικού κράτους με εκτεταμένες εξουσίες παρακολούθησης, ελέγχου και χειραγώγησης των πολιτών. Η πολιτικοποίηση της συνδικαλιστικής δραστηριότητας είναι ένα βήμα προς την αντίθετη και σωστή κατεύθυνση. Η λύση στη σημερινή κρίση διακυβέρνησης δεν επιτυγχάνεται με τη μετάθεση ακόμα περισσότερων εξουσιών στο κράτος και στην εξειδίκευση της αποστολής του κάθε φορέα κοινωνικής εξουσίας.

Ἡ λύση θά προκύψει ἀπό τήν ἀνακατανομή τῶν ἐξουσιῶν, τή μεταφορά καί σέ ἄλλους φορεῖς τῆς εὐθύνης γιά τή διαμόρφωση καί διοργάνωση τῆς κοινωνίας, τήν πολιτικοποίηση τῶν θεσμῶν. Ἡ ἔννοια τῆς αὐτοδιαχείρησης ὑποδηλώνει αὐτή τήν ἐξέλιξη. Τά συνδικάτα μπορεῖ καί πρέπει μέσα στό καπιταλιστικό σύστημα νά διευρύνουν τόν κύκλο τῶν δραστηριοτήτων τους, ὥστε νά συμβάλουν ἀποτελεσματικώτερα στήν ἀντιμετώπιση τῶν σημερινῶν προβλημάτων.

Τελευτ
αίσει

Τό συμπέρασμα τῆς μέχρι τώρα ἀνάλυσης μπορούμε νά συνοψίσουμε στήν ἀκόλουθη διαπίστωση. Ἡ συνδικαλιστική δραστηριότητα εἶναι κατ'ἐξοχήν συνυφασμένη μέ τό καπιταλιστικό σύστημα. Τό συνδικάτο γέννημα τοῦ καπιταλισμοῦ διαμορφώνει τίς δομές καί τή δραστηριότητά του σέ συνάρτηση μέ τήν ἐξέλιξη τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἡ σχέση του εἶναι σχέση ἀλληλοεπηρεασμοῦ, σχέση διαλεκτική. Ἀλλά τό συνδικάτο δέν εἶναι μόνο συνδεδεμένο μέ τόν καπιταλισμό. Εἶναι ἀπόρροια ἑνός τρόπου ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας, τοῦ ἀτομικοποιημένου ἐργάτη, τῆς ἐξαρτημένης ἐργασίας, τοῦ καταμερισμοῦ καί ἐξειδίκευσής της. Εἶναι συνέπεια τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ κοινωνία τῶν αὐτοαπασχολουμένων, τῶν συντεχνιακῶν ὀργανώσεων, τοῦ ἀμέσου ἐλέγχου τῶν παραγωγῶν ἐπί τῶν μέσων παραγωγῆς ἀνήκει ὀριστικά στό παρελθόν. Τό συνδικάτο εἶναι μιᾶ μορφή ἀπάντησης στά θεσμικά προβλήματα μιᾶς βιομηχανικῆς, πολύπλοκα δομημένης κοινωνίας καί στό μέτρο αὐτό θεσμός πού ἔχει λόγο ὑπαρξης ἀνεξάρτητα ἀπό τόν καπιταλισμό. Μπορεῖ λοιπόν ν'ἀποτελέσει τό "εργεῖο" γιά νά ἀναπτυχθοῦν ἡ ἰδεολογία καί οἱ πρακτικές πού θά βοηθήσουν νά ξεπεραστεῖ τό καπιταλιστικό σύστημα, πού θά ἀποτελέσουν τίς βασίσεις γιά μιᾶ σοσιαλιστική ὀργάνωση.

ωση τῆς κοινωνίας. Τό συνδικάτο εἶναι ὑποχρεωμένο, παρά
τούς περιορισμούς, πού τοῦ ἐπιβάλλει τό σύστημα, νά ἀντιμε-
τωπίσει σήμερα τά καίρια προβλήματα τῆς βιομηχανικῆς κοι-
νωνίας ὥστε νά στηρίξει αὔριο τήν αὐτοδιαχείρηση καί τόν
δημοκρατικόν προγραμματισμό.-